

Prof. dr. hab. inż. Jarosław WOŁEJSZO
Akademia Kaliska
im. Prezydenta Stanisława Wojciechowskiego
w Kaliszu

Warszawa, 08 listopada 2022r.

RECENZJA ROZPRAWY DOKTORSKIEJ

dr Agnieszki Rogozińskiej

NA TEMAT:

„ZAGROŻENIA KREOWANE PRZEZ FEDERACJĘ ROSYJSKĄ I ICH KONSEKWENCJE DLA BEZPIECZEŃSTWA PAŃSTW EUROPY ŚRODKOWO-WSCHODNIEJ”

opracowanej pod kierownictwem naukowym
dr. hab. Mirosława BANASIKA, prof. UJK

1. KWESTIE OGÓLNE

Współczesne europejskie środowisko bezpieczeństwa charakteryzuje się dużą złożonością zjawisk społeczno-politycznych i gospodarczych, militarnych i kulturowych oraz ich wysoką dynamiką. Zmiany obserwuje się a także doświadcza w różnych wymiarach – od jednostkowego, poprzez narodowy aż do wymiaru regionalnego i globalnego. Wśród najważniejszych przyczyn takiego stanu rzeczy należy wymienić między innymi olbrzymi postęp cywilizacyjny, którego efektem są takie zjawiska i procesy, jak postępujący rozwój w dziedzinie techniki i technologii, w tym rozwój informatyki, globalizacja, wzrost liczby ludności na świecie oraz tempo urbanizacji, a także zmiany w środowisku naturalnym.

Wyzwaniem dla przyszłości Europy jest utrzymanie pokoju na kontynencie, mimo że stanowi miejsce o zróżnicowanych zagrożeniach w wymiarze militarnym – większość państw prowadzi pogłębioną współpracę politycznowojskową i należy do struktur współpracy wielostronnej (NATO i UE). Mimo to nie brak w Europie źródeł potencjalnej destabilizacji wynikających ze sporów politycznych oraz terytorialnych,

napięć etnicznych i religijnych, mogących przybrać charakter konfliktów zbrojnych. Rosną także sprzeczności geopolityczne pomiędzy Rosją a Zachodem w następstwie wojny na Ukrainie i Syrii. Europa znajduje się w obliczu wzmocnionej militarnie i bardziej pewnej siebie Rosji, posiadającej zwiększoną zdolność i gotowość do użycia siły militarnej, w celu egzekwowania swoich interesów. Dostrzec można zagrożenie ze strony Rosji, powodowane rosnącą i bardziej zaawansowaną technologicznie aktywnością wojskową na obszarach sąsiednich, szczególnie na północy, ale także agresywną ingerencją w procesy polityczne, gospodarcze i społeczne państw europejskich.

Kluczowym działaniem Rosji jest niedopuszczenie do rozszerzania się struktur NATO i UE. W tym miejscu warto przypomnieć, że szczyt NATO w Bukareszcie (2–4 kwietnia 2008 r.), podczas którego rozważano przyznanie Gruzji i Ukrainie Planu Działań na Rzecz Członkostwa w Sojusz (tzw. MAP) spowodował, że Rosja podjęła szereg działań w celu uniemożliwienia integracji tych państw z Sojuszem Północnoatlantyckim. Wojna Rosji z Gruzją w sierpniu 2008 r. skutecznie storpedowała pomysł integracji tych państw z NATO. Z kolei po bezprawnym przejęciu Krymu Federacja Rosyjska ukazała, że nie będzie przestrzegać międzynarodowych zasad, które ograniczałyby realizację jej celów. Łamiąc wszelkie obowiązujące prawa międzynarodowe (Kartę Narodów Zjednoczonych, umowę z Ukrainą oraz porozumienie budapestzańskie z 1994 r.), podjęła działania zmierzające do rozbudowy swojej strefy wpływu na byłe państwa ZSRR. Cel strategiczny, jakim było powstrzymanie NATO przed rozprzestrzenieniem w kierunku wschodnim oraz osłabienie międzynarodowej pozycji tych krajów został osiągnięty

Rozprawa doktorska opracowana przez dr Agnieszkę Rogozińską, pod kierownictwem naukowym dr hab. Mirosława Banasika prof. UJK, jest zadaniem zarówno ambitnym, jak i bardzo trudnym. Podjęcie tej tematyki przez jedną osobę niewątpliwie zasługuje na słowa uznania. Determinacja Doktorantki, pod kierunkiem naukowym profesora Mirosława Banasika, doprowadziła do powstania dysertacji, której temat w chwili obecnej jest bardzo istotny i zapewne z upływem lat potrzeba analizy wybranego zagadnienia będzie niezmiennie aktualna, gdyż wpływa na poprawność i sprawność bezpieczeństwa międzynarodowego a w tym konkretnym przypadku państw Europy Środkowo-Wschodniej.

Wyrażam przekonanie, że lektura tej dysertacji nie tylko uświadomi złożoność zjawisk, ale również stanie się asumptem do realizacji zadań ukierunkowanych na rozwiązania systemowe. Te uwarunkowania dostrzega Doktorantka i znalazły się one w Jej orbicie naukowego zainteresowania. Podjęcie tego typu problematyki ma zatem pełne uzasadnienie poznawcze, metodologiczne, metodyczne i społeczne oraz w znacznej mierze utylitarne.

W kontekście powyższego podjęcie badań nad kwestiami bezpieczeństwa międzynarodowego a konkretnie państw Europy Środkowo-Wschodniej należy uznać za przedsięwzięcie przekonujące oraz niezwykle interesujące poznawczo.

Jak zauważa Autorka dysertacji (s.16) „...Z kontekstu przedstawionej diagnozy wynika luka w wiedzy, do której zaliczyć możemy usystematyzowanie informacji z zakresu zagrożeń kreowanych przez Federację Rosyjską dla Europy Środkowo-Wschodniej...”. Realizowana przez **Autorkę rozprawa doktorska z tej dziedziny ma za zadanie uzupełnić braki występujące w opracowaniach naukowych.**

Wyrażam przekonanie, że lektura tej dysertacji nie tylko uświadomi złożoność zjawisk, ale również stanie się asumptem do realizacji zadań ukierunkowanych na rozwiązania systemowe. Te uwarunkowania dostrzega Doktorantka i znalazły się one w Jej orbicie naukowego zainteresowania.

Generalizując, stwierdzam, że Doktorantka podjęła się rozwiązania niezwykle skomplikowanego, interdyscyplinarnego w swej naturze problemu badawczego. Problemu o najwyższym, przynajmniej w moim przekonaniu, stopniu trudności. Wymagało to dużej odwagi intelektualnej oraz dobrego przygotowania metodologicznego, doświadczenia a przede wszystkim dobrej znajomości literatury przedmiotu a także innych dyscyplin naukowych, do których Autorka musiała się odwoływać, jeżeli chciała poszczególne problemy rozpatrzyć dogłębnie. Wstępny ogląd całości dysertacji pozwala już w tym miejscu na uznanie, iż z wszystkimi problemami Doktorantka poradziła sobie znakomicie.

2. OCENA METODOLOGICZNA

Przedstawiona w rozprawie problematyka badawcza posiada charakter teoretyczno-praktyczny, umiejscowiona jest w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie nauki o bezpieczeństwie oraz pokrewnych dyscyplinach.

Na wartość dysertacji doktorskiej w znaczącym zakresie wpływają badania naukowe, stanowiące warstwę metodologiczną rozprawy. Przygotowanie, przeprowadzenie i interpretacja badań stanowią bowiem podstawową umiejętność pracownika nauki. Z uznaniem odnotowuję, iż Pani dr Agnieszka Rogozińska wykazała w tym obszarze wysoki poziom wiedzy i umiejętności. Wszelkie problemy związane z procedurą badań własnych dobrze wyeksponowała w rozdziale pierwszym. Oprócz tego w każdym z rozdziałów dokonała szczegółowych prezentacji wyników badań oraz ich interpretacji. To, niestereotypowe podejście, znacząco wpłynęło na percepcję wywodów autorskich świadcząc jednocześnie o wysokiej swobodzie metodologicznej i poszukiwaniu nowych podejść. Uważam, iż jest to przekonujące i wielce udane podejście.

Doktorantka, choć tego nie napisała, to ma świadomość, że złożone kwestie bezpieczeństwa państw Europy Środkowo-Wschodniej wymagają podejmowania badań interdyscyplinarnych. Poznanie poszczególnych zjawisk i zdarzeń, pełna weryfikacja hipotez, a także dobór niezawodnych metod to problemy dużej wagi, często niemożliwe do rozstrzygnięcia bez badania rzeczywistego, realnego środowiska. Podejmowanie badań w takim obszarze już samo w sobie stanowi trudność najwyższej rangi. Wymaga bowiem nie tylko ogromnej wiedzy wszechstronnej, ale także nietypowych podejść metodologicznych. Wieloaspektowość zaś badanych problemów zmusza do stosowania szczególnych metod i technik badawczych. Oceniając recenzowaną pracę w tym kontekście należy uznać, że Doktorantka wywiązała się z przyjętego zadania, zarówno w aspekcie metodologicznym, jak i merytorycznym.

Całość kwestii metodologicznych jak wspomniałem wcześniej Autorka przedstawiła w rozdziale pierwszym recenzowanej dysertacji. W sposób przekonujący uzasadniła jej temat, a także zasadnicze założenia badawcze. Doktorantka nakreśliła główny cel badań (s.18), który sprowadzał się do (...) *identyfikacja i charakterystyka zagrożeń kreowanych przez Federację Rosyjską oraz ocena ich konsekwencji dla bezpieczeństwa państw Europy Środkowo-Wschodniej (...)*. Już w tym momencie staje się

rzeczą oczywistą, że tak ambitny cel rozprawy Autorka będzie poddawała licznym ograniczeniom, co nie zmieniło faktu, iż przedstawił do recenzji dysertację liczącą (wraz z załącznikami) 357 stron.

Poprawnie, choć niezbyt szczegółowo został sformułowany główny problem badawczy (s.18) (...) *jakie zagrożenia kreuje Federacja Rosyjska, czym się one charakteryzują i jakie są ich konsekwencje dla bezpieczeństwa państw Europy Środkowo-Wschodniej?* (...). Chodzi o to, że niedostrzegalny jest wątek diagnostyczny.

Dekompozycja problemu głównego na problemy szczegółowe (s.18) nie budzi jednak zastrzeżeń. Z uznaniem należy się odnieść do ich konstrukcji. Biorąc pod uwagę kryterium merytoryczne pierwsze trzy problemy można zaliczyć do problemów twórczych, trzeci zaś do problemów optymalizacyjnych. Ze względu na charakter i zakres pierwszy, drugi i trzeci mają charakter diagnostyczno-wyjaśniający, wskazujący na konieczność wyjaśnienia związków między różnymi zmiennymi, a czwarty jest problemem praktycznym. Biorąc pod uwagę strukturę wszystkie problemy mają charakter dopełniający czyli złożony. Należą zatem do trudniejszej kategorii pytań, co wskazuje na wielką swobodę metodologiczną doktorantki a także znajomość logicznej teorii pytań.

Dobrze skonstruowane są również hipotezy, które są ściśle powiązane z problemami. Dlatego też, podobnie jak problemy, pierwsze trzy są hipotezami diagnostyczno-wyjaśniającymi, a czwarta spełnia, przynajmniej w najogólniejszym zarysie, warunki hipotezy heurystycznej. Wszystkie należy zaliczyć do kategorii hipotez średnich, przy zastosowaniu podziału ze względu na moc hipotez. Zawierają one niezbędne zmienne, którymi Autorka dobrze operuje podczas prezentacji i analizy wyników badań mimo tego, że w rozdziale pierwszym oddzielnie ich nie wyspecyfikowała. Dotyczy to również wskaźników chociaż w kolejnych rozdziałach Doktorantka posługuje się nimi biegle. ***Proszę w takim razie podczas publicznej obrony o wskazanie przyjętych zmiennych i wskaźników podczas weryfikacji przyjętej hipotezy oraz wskazać które pytania z ankiet dotyczą weryfikacji poszczególnych hipotez?***

Szkoda, że w poszczególnych rozdziałach nie stawiano hipotez statystycznych chociaż techniki statystyczne stosuje Autorka z dużym znanstwem. W całości pracy wyraźnie dominują badania ankietowe i można przypuszczać, że nadano im prioryte-

towe znaczenie. Skoro tak, to badania jakościowe są jedynie pomocniczymi w stosunku do ilościowych. Takie podejście można uznać za właściwe chociaż warto podkreślić, że wyniki sondażu odzwierciedlają jedynie poglądy badanej populacji a nie fakty.

Starannie zostały przygotowane i zastosowane badania ilościowe oparte na metodzie sondażu diagnostycznego, w którym zastosowano technikę ankietowania. Dobór próby badawczej, przy dość specyficznym podejściu autorskim, w aspekcie ilościowym należy uznać za właściwy. Nie można mieć zastrzeżeń do kwestionariuszy ankiet zaprezentowanych w załącznikach. Zostały opracowane na bardzo dobrym poziomie. (załączniki 1,2,3).

Niezwykłe wartościowe poznawczo są wyniki uzyskanych przez Autorkę badań oraz ich analiza. Jednoznaczność predykatów pozwoliła na pełną ekspozycję zarówno określoności ilościowej, jak również jakościowej określoności przedmiotów badań. Wielce ciekawa jest prezentacja wyników badań ilościowych. Doktorantka przedstawiła je przede wszystkim w skalach nominalnych i porządkowych. Skale te są wyczerpujące, rzetelne i trafne, a zatem w pełni wyczerpują wymogi stawiane procesowi porządkowania danych. Istotne w procesie analizy zebranych danych a w konsekwencji generowania wniosków i uogólnień w tego typu badaniach jest wykrywanie związków i zależności, a także właściwych korelacji. Autorka wykazała tutaj wiele inwencji odchodząc często od typowych dla tego typu badań schematów.

Doktorantka podczas realizacji procesu badawczego (s.28) założyła, że „...w pracy wykorzystano paradygmat komplementarności L.J. Krzyżanowskiego. W paradygmacie komplementarnym odnaleźć można fundament poznawczy łączący proces poznania z funkcjami nauki ...”, **proszę podczas publicznej obrony wskazać gdzie w rozprawie doktorskiej wykorzystала Pani paradygmat komplementarności oraz co to jest paradygmat w nauce oraz jakie jest połączenie między paradygmatem a funkcjami nauki?**

Generalnie rzecz ujmując, przyjęte przez Doktorantkę założenia metodologiczne są racjonalne, zarówno w formie, jak i w treści. Struktura rozdziału metodologicznego wskazuje, że Doktorantka przyjęła w badaniach układ *cel - problem – hipoteza*, co nie budzi zasadniczych uwag i refleksji. W dalszej części rozważań metodologicznych Autorka odnosi się do przebiegu badań i zastosowanych metod badawczych, któ-

rymi posługiwał się w ich toku. Na podkreślenie zasługuje to, że dr Agnieszka Rogozińska poddała także wnikliwej ocenie literaturę przedmiotu badań, wyraźnie wskazując te pozycje, które wywarły największy wpływ na uzyskane wyniki oraz przedstawiła swoje w tym zakresie osiągnięcia (s.40-43).

Struktura dysertacji jest dość przejrzysta, a przeprowadzone wywody stanowią w większości logicznie powiązaną całość. Ponadto daje się zauważyć słabe uporządkowanie i wyeksponowanie wniosków końcowych w zakończeniu całej dysertacji. Zaletą natomiast jest formułowanie wniosków na zakończenie każdego rozdziału. Dysertację cechuje przede wszystkim pragmatyzm naukowy, a treści poszczególnych fragmentów mogą być uznane jako wzajemnie powiązane w klasycznym łańcuchu przyczynowo-skutkowym. Z powyższego wynika, że Doktorantka rzetelnie przestudiowała literaturę przedmiotu. Wykaz bibliografii jest reprezentatywny dla przedmiotu rozprawy. Przywoływane są również inne pozycje o charakterze formalnym lub instrukcyjnym/praktycznym. W pracy zawarte są także przypisy, do których Autorka odwołuje się dość przejrzyście w toku prowadzonych rozważań.

Część metodologiczna zazwyczaj jest najbardziej dyskusyjną, a nierzadko kontrowersyjną częścią pracy. Zwykle polegam na opinii i akceptacji promotora, który reprezentuje określoną szkołę metodologiczną.

Osiągnięcia powyższe są, w moim przekonaniu, wystarczającym argumentem do pozytywnej oceny wartości metodologicznej rozprawy.

3. OCENA MERYTORYCZNA

Jak już sygnalizowałem poprawnie określony cel badań i jasno wytyczony kierunek badań sprzyjał rozwiązywaniu poszczególnych problemów. Korzystnie wpłynął też na pisarskie opracowanie i udokumentowanie wyników badań, które zaświadcza o dużym wysiłku Autorki i chęci poprawnego rozwiązania zdefiniowanych problemów badawczych. Za właściwy uważam układ recenzowanej dysertacji. Jej struktura jest przejrzysta, a przeprowadzone wywody stanowią logicznie powiązaną całość. Ponadto pracę cechuje pragmatyzm naukowy, bowiem treści poszczególnych fragmentów są wzajemnie powiązane – następne wynikają z poprzednich jako wynik nakreślonego

sposobu przedstawiania poszczególnych kwestii i prezentacji uzyskanych wyników badań.

Doktorantka w opisie wyników badań preferuje niestandardowy styl narracji, w którym kwestie teoretyczne są jedynie sygnalizowane w poszczególnych rozdziałach przy czym analizy, precyzyjne w swej istocie, koncentrują się raczej na materiałach źródłowych, głównie o charakterze doktrynalnym. W niektórych momentach tej narracji daje się jednak zauważyć brak odwołań do kwestii czysto teoretycznych. Myślę, że Autorka prawdopodobnie sądziła, iż dla naukowców będą to zagadnienia oczywiste. Rozumiem Autorkę. Mogła jednak uwzględnić fakt, że praca może być studiowana przez osoby, które powinny mieć jasny obraz także w kwestiach czysto teoretycznych z punktu widzenia nauk o bezpieczeństwie. Powyższa uwaga ma jedynie charakter porządkujący i nie wpływa na ocenę dysertacji. Muszę jednak stwierdzić, że głębszy namysł nad kwestią istoty i zakresu bezpieczeństwa jako takiego mógłby znacząco poszerzyć refleksję epistemologiczną nad istotą podjętych badań.

Za poprawne uznaję kończenie większości rozdziałów, a nawet podrozdziałów wnioskami. Zapewne w zamiarze Autorki miało to być zwieńczenie prezentacji i opisu wyników badań w danym rozdziale rozprawy doktorskiej. Jednakże z reguły owe wnioskowanie jest w dalszym ciągu opisem, co najwyraźniej widać oceniając zakończenie dysertacji.

Przedstawiona do recenzji rozprawa doktorska stanowi zwarte opracowanie naukowe liczące 304 strony bez załączników (z załącznikami 357). Składa się ze wstępu, pięciu rozdziałów merytorycznych, zakończenia, bibliografii, spisu wykresu, tabel i rysunków oraz 3 załączników. Układ zawartych w niej treści jest logiczny i spójny merytorycznie. Rozprawa jako monografia naukowa, została wydana 2022 roku przez Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach.

Struktura pracy wynika dość jednoznacznie z przyjętych przez Doktorantkę założeń precyzyjnie przedstawionych we wstępie do dzieła (s.5-11). Wynika z nich znaczący nacisk, jaki położyła Autorka na sferę badawczą w tym przede wszystkim empiryczną, w której dominują badania ilościowe. Układ, w którym kwestie teoretyczne zaprezentowano w trzech rozdziałach (drugim, trzecim i czwartym), a kwestie odnoszące się do organizacji badań oraz analizy i interpretacji uzyskanych wyników wraz

z autorskimi sugestiami zmian w ostatnim (piątym), może budzić pewne kontrowersje jednak w moim przekonaniu odzwierciedla całość podjętych problemów w dobrym układzie przyczynowym. Dlatego też układ pracy oceniam jako trafny i przekonujący poznawczo. W tak interdyscyplinarnym podejściu należało skupić wysiłek na zasadniczych kwestiach dotyczących problematyki zagrożeń kreowanych przez Federację Rosyjską. Tak też Doktorantka uczyniła, dowodząc znacznych zdolności analitycznych i syntetycznych. Przy takim podejściu podstawową miarą Jej dokonań są przeprowadzone badania i ich analiza oraz wynikające stąd wnioski.

Kwestie teoretyczne Autorka przedstawiła w rozdziale 2, 3 i 4. Skupiła się w nich generalnie na kwestiach dotyczących określenia zagrożeń międzynarodowych oraz ewolucji zagrożeń Rosyjskich od Carskiej Rosji po Federację Rosyjską roku 2022.

Dość interesująco Autorka przedstawiła pojęcie bezpieczeństwa i zagrożeń oraz ich podział i klasyfikację. Cenne dla nauk o bezpieczeństwie są w tym rozdziale prezentowane wyniki badań odnoszące się do identyfikacji zagrożeń. U podstaw tej refleksji legło niemal powszechne przekonanie (co można dostrzec w dysertacji), że nauka jest tą sferą działalnością człowieka, której wytwory powinny cechować się określonymi właściwościami, wyróżniającymi ją od innej jego działalności i jeśli jest taki cel naukowca mogącym być zastosowanymi w praktyce.

Przy opisie definicji bezpieczeństwa moim zdaniem zabrakło przyjętej do dalszych rozważań definicji. Czytelnik może pogubić się, którą to definicję Doktorantka przyjęła w opisie swoich badań. ***Podczas publicznej obrony proszę wyjaśnić dlaczego Pani nie przyjęła definicji bezpieczeństwa lub zagrożeń za któryś z opisywanych Autorów tychże definicji. Proszę również omówić jak jest różnica pomiędzy bezpieczeństwem narodowym a państwowym?***

Opisując działania hybrydowe stosowane przez Federację Rosyjską Doktorantka postawiła tezę (s.75) , że „... przykładami zagrożeń hybrydowych są zarówno działania o charakterze kinetycznym: użycie nieoznakowanych żołnierzy do zajęcia terytorium ...”, (s.92) „...Działania hybrydowe ukierunkowane są, między innymi na zakłócenie funkcjonowania infrastruktury krytycznej, dostaw surowców energetycznych, usług finansowych, ale także na osłabienie zaufania publicznego do instytucji rządo-

wych lub rozbitcia jedności społeczności narodowych...” oraz (s.239) „...W przypadku prognozy zagrożeń wojną hybrydową działania prowadzone przez Rosję przynależeć będą przede wszystkim do instrumentarium polityki zagranicznej ...”, **proszę podczas obrony omówić wskazać na różnice pomiędzy zagrożeniami hybrydowymi a kinetycznymi oraz na czym polegają działania hybrydowe i kinetyczne oraz czy występują między nimi różnice. Proszę również wskazać różnicę w pojmowaniu pojęcia wojna i walka zbrojna, wojna i walka zbrojna – hybrydowa?**

Pani dr Agnieszka Rogozińska poradziła sobie również bardzo dobrze z opisem zagrożeń wynikających z historii Rosji. Problematykę związaną z tymi zagadnieniami, będącymi w swej istocie przedmiotem poznania, mogła ująć bądź w formie czysto teoretycznej analizy różnych teorii i koncepcji, bądź w formie analizy dotychczasowych podejść w badaniach empirycznych. Doktorantka wybrała pierwsze z podejść, traktując kwestie czysto teoretyczne w pewnym sensie jako podstawę do konstrukcji badań własnych.

Tytuł dysertacji jednoznacznie wyznacza obszar poznania, a co za tym idzie tematyki do rozpatrywań. Tematyka ta obejmuje niejako dwa zasadnicze, łączące się nurty. Pierwszy dotyczący zagrożeń kreowanych przez Federację Rosyjską. Drugi, odnosi się do bezpieczeństwa państw Europy Środkowo-Wschodniej. Połączenie tych dwóch obszarów nie jest kwestią tak prostą jak mogłoby się wydawać w pierwszej refleksji. W najogólniejszym rozumieniu rzecz bowiem dotyczy kwestii procesu kształtowania bezpieczeństwa Europejskiego.

Na stronie 216 Doktorantka postawiła tezę „...Zagrożenie wojną hybrydową może spowodować wszechstronne skutki dla większości państw Europy Środkowo-Wschodniej. Symptomy takiej wojny już występują jako skutek pomocy państw Europy Środkowo-Wschodniej dla walczącej Ukrainy...”, **proszę podczas publicznej obrony udowodnić postawioną tezę?**

Analiza treści rozprawy wskazuje na to, że charakteryzuje się ona dużymi walorami poznawczymi, bowiem prezentuje wystarczający stopień ogólności, duży poziom zawartości informacyjnej, wysoki poziom ścisłości i dokładności oraz pewności epistemologicznej

Oprócz zakończenia spójne uzupełnienie rozprawy stanowi dobrze dobrana bibliografia (632 pozycje) i załączniki.

Na podstawie przedstawionych do tej pory analiz oraz wypływających z nich wniosków należy ocenić stronę merytoryczną recenzowanej rozprawy, jako prezentującą bardzo dobry poziom.

Wnioski płynące z analizy treści recenzowanej rozprawy wskazują na to, że jej Autorka posiada wiedzę z zakresu teorii i badań bezpieczeństwa. Ponadto rozumie sens i istotę badań prowadzonych w dyscyplinie nauki o bezpieczeństwie.

Reasumując stwierdzam, iż tę część rozprawy należy ocenić jako wielce interesującą i konstruktywną w swej generalnej wymowie. Na podkreślenie zasługuje fakt, że wszystkie wyodrębnione w rozdziałach problemy kończą się konstruktywnymi wnioskami, które w zdecydowanej większości są poprawnie wywiedzione z badań i ciekawie konstruowane. Prowadzone analizy są przekonujące i poprawne logicznie. Pozytywnie oceniając część merytoryczną rozprawy warto podkreślić, że jest ona dobrze ułożona treściowo i napisana poprawnie, a poszczególne tezy są przekonująco uzasadnione.

4. WNIOSKI KOŃCOWE

Rekapitulując, ogólnie oceniam rozprawę jako bardzo dobrą. Doktorantka dokonała weryfikacji hipotez, rozpracowując trudny problem badawczy. Uzyskane wnioski wnoszą wartość w bezpieczeństwo państw Europy Środkowo-Wschodniej, wskazując na zagrożenia jakie kreowane są dla tych państw przez Federację Rosyjską. Należy podkreślić, że w dobie rozwoju techniki, wiedzy i aspiracji gospodarek wysokorozwiniętych, a co za tym idzie w dobie zarówno stałych, jak i nieustannie zmieniających się zagrożeń, omawiana tematyka przekłada się na wartość jaką jest bezpieczeństwo państw Europy Środkowo-Wschodniej. Praca posiada elementy oryginalności, zaś przy jej opracowaniu użyto poprawnego języka i trafnej terminologii. Pojawiające się w pracy drobne potknięcia językowe i merytoryczne nie obniżają wartości jej treści. Pozostaje mieć nadzieję, że postawione tezy i rozwiązania zastosowane w procesie badawczym

poddane zostaną weryfikacji w przyszłości, w kolejnych dociekaniach naukowych z omawianego zakresu.

Autorka wykazała umiejętność:

- analizowania naukowej literatury;
- projektowania badań własnych oraz ich prowadzenia;
- analizowania i interpretowania wyników badań;
- formułowania wniosków;
- pisania złożonych tekstów naukowych.

Doktorantka przedstawiła do oceny rozprawę o wysokich walorach metodologicznych i merytorycznych. Udowodniła, iż ma dobrze opanowany warsztat badawczy oraz rozległą i głęboką wiedzę. Wykazała dociekliwość i skrupulatność badawczą. Jest zdolna do wnikliwych i dogłębnych analiz i ocen. Z dużą umiejętnością potrafi wnioskować i formułować nowe tezy. **To wszystko świadczy o wysokich predyspozycjach badawczych Doktorantki i niewątpliwym talencie naukowym.**

W kontekście kwalifikacji promocyjnych jednoznacznie unaocznia umiejętności autorskie predestynujące do samodzielności naukowej. Posiada wyraziste znamiona poznawcze i metodologiczne. Tym samym odpowiada art.179 ustawy z dnia 3 lipca 2018 r. *o zmianie ustawy – Przepisy wprowadzające ustawę – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce* (Dz. U. z 2018 r. poz. 1669 ze zmianami.). Na tej podstawie wnoszę o dopuszczenie Doktorantki do publicznej obrony recenzowanej rozprawy.

Z uwagi na wysoki poziom recenzowanej rozprawy **stawiam wniosek o jej wyróżnienie** w trybie i na zasadach obowiązujących w Uniwersytecie Jana Kochanowskiego w Kielcach.

